

گزارش

تلاش برای حفظ تنوع فرهنگی در آرشیو دانشگاه ملبورن: احیای آلبوم ایرانی از مجموعه آرشیوی جرمین گریر

مژده دهقانی^۱

مقدمه

به‌عنوان دانشجوی دکترا تلاش می‌کنم در اکثر نشست‌ها، همایش‌ها، یا رویدادهای مرتبط با رشته خود شرکت کنم. یکی از این‌ها، حضور در سخنرانی‌های ماهانه "انجمن ویکتوریایی خودکارسازی نظام کتابخانه" است که در استرالیا با نام "ولا" فعالیت می‌کند. این انجمن از سال ۱۹۷۸ به‌عنوان سازمانی حرفه‌ای غیرانتفاعی در استرالیا تلاش داشته است تا درک و استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی را در میان کاربران کتابخانه‌ها، آرشیوها، نمایشگاه‌ها، و موزه‌ها ارتقا دهد.

سخنرانی ماه جون ۲۰۱۷ این انجمن، به معرفی مجموعه آرشیو جرمین گریر^۳ به‌عنوان بانک بذری^۴ - یعنی ایجاد مجموعه‌ای زنده از منابعی خام که تنوع فرهنگی، تاریخی، و سیاسی را حفظ می‌کند - اختصاص داشت، که توسط دکتر راشل بوچانان^۵، موزه‌دار مجموعه آرشیوی جرمین گریر، در دانشگاه ملبورن ارائه شد. از آنجا که این مجموعه در ارتباط با ایران و چگونگی ساماندهی آن مربوط می‌شد بر آن شدم تا به‌عنوان یک پژوهشگر ایرانی گزارشی از آن تهیه و با دیگر پژوهشگران ایرانی کشورم به اشتراک بگذارم و همکاران خود را در این تجربه سهیم کنم.

آرشیو دانشگاه ملبورن و مجموعه جرمین گریر

آرشیو دانشگاه ملبورن در جولای ۱۹۶۰ به‌منظور جمع‌آوری و نگهداری اسناد و

۱. دانشجوی دکترای دانشکده آی تی دانشگاه موناش. mozhdeh.dehghani@monash.edu
2. VALA: VALA - Libraries, Technology and the Future Inc: <https://www.vala.org.au/>

۳. جرمین گریر، نویسنده و روزنامه‌نگار در تاریخ ۱۹ ژانویه ۱۹۳۹ در ملبورن استرالیا متولد شد. در کالج گاردن ول به دو زبان فرانسوی و انگلیسی تحصیل کرد دوره کارشناسی را در دانشگاه ملبورن و ارشد را در دانشگاه سیدنی در رشته ادبیات و زبان انگلیسی به اتمام رساند. دوره دکتری را نیز در دانشگاه کمبریج گذراند. پس از اتمام تحصیلات، در سال‌های ۱۹۶۷ تا ۱۹۷۳ به‌عنوان مدرس در دانشگاه وارویک مشغول به کار شد. انتخاب او به‌عنوان یکی از نخستین زنان ممتاز کلوب کمبریج منجر به ایفای نقش او در مجموعه‌های تلویزیونی گردید. وی در طول این مدت

مدارک چاپی و دیداری شنیداری و منابع دیجیتال زاد در جهت اهداف پژوهش‌های علمی، فرهنگی، و تاریخی پایه‌گذاری شد. در سال ۱۹۷۰ آرشیو دانشگاه ملبورن دامنه مجموعه خود را گسترش داد و کار جمع‌آوری آرشیوهای اتحادیه‌ها و نهادهای کار و کارگری، انجمن‌های حرفه‌ای، سازمان‌های سیاسی، مجموعه‌های شخصی و حافظان صلح و حقوق زنان را نیز در دستور کار خود قرار داد. یکی از این مجموعه‌های آرشیوی متعلق به جرمن‌گیر است که در حال حاضر ۴۸۷ جعبه آرشیو را دربرمی‌گیرد (شامل ۸۲ متر فضای قفسه‌ای) و عمدتاً دوره‌ی زمانی ۱۹۵۹ تا ۲۰۱۰ را شامل می‌شود که در سال ۲۰۱۳ خریداری شده است. دو مجموعه نیز در سال ۲۰۱۶ دریافت شد و خرید یا دریافت مجموعه‌های بیشتر در حال برنامه‌ریزی است. برخی محتویات این مجموعه آرشیوی شامل موارد زیر است:

- مجموعه مکاتبات عمومی و خصوصی با ناشران، دانشگاهیان، و کتابداران، و غیره،
- یادداشت‌ها و پیش‌نویس‌های مربوط به مطالعات و پژوهش‌های دانشگاهی او در دانشگاه‌های ملبورن، سیدنی و کمبریج،
- آثار پژوهشی، پیش‌نویس‌ها، چرک‌نویس‌ها، بریده‌های جراید، و امور تبلیغاتی،
- فایل‌های مربوط به روزنامه‌نگاری، سخنرانی، رادیو و تلویزیون، پیش‌نویس‌ها و نسخه‌های منتشرشده، یادداشت‌ها، بریده‌های جراید، کمیسیون‌ها و قراردادهای
- مجموعه عکس‌هایی که توسط او گرفته شده یا شخصاً گردآوری کرده است،
- منابع دیداری شنیداری. از جمله منابعی که در رسانه‌های مختلف توسط جرمن‌گیر ایجاد، دریافت و جمع‌آوری شده است؛ رسانه‌های دیجیتالی اعم از پیش‌نویس‌های الکترونیکی، پژوهش و مکاتبات،
- فایل‌های پژوهشی در مورد زنان و ادبیات و هنرمندان زن؛ سوابق استامپ کراس بوکس،^۴ افتخارات و جوایز،
- کتاب‌ها، اعم از آثار اصلی یا آثاری که در پژوهش و نگارش آنها همکاری داشته است؛ و مانند آنها.

در میان مجموعه آرشیو جرمن‌گیر که با استفاده ترکیبی از سرعنوان‌های موضوعی کنگره و سرعنوان‌های موضوعی مختص این مجموعه فهرست شده است عکس‌هایی از ایران دیده می‌شود. مطابق گفته‌های دکتر راشل بوچانان، در سال ۱۹۷۵، انجمن زنان ایران، که در آن سال، عضویت کمیته مشورتی و مسئولیت تدوین پیش‌نویس طرح جهانی "سال بین‌المللی زنان سازمان ملل متحد" را برعهده داشت

هم‌زمان سردبیر نشریات مختلف بوده است. گریر در سال ۱۹۷۰ مجموعه فیمل لاج را منتشر کرد که در آن به محدودیت‌های زندگی زنان اشاره داشت، و در زمان خود شوکی شناختی به جامعه زنان سرتاسر جهان وارد می‌کرد. این مجموعه به سرعت در سطحی گسترده تجدید چاپ و به زبان‌های مختلف ترجمه شد و چیزی نگذشت که به‌عنوان پرفروش‌ترین اثر در تاریخ جنبش زنان مبدل گردید. گریر به‌عنوان نویسنده و فعال جنبش زنان از کشورهای مختلف از جمله ایران نیز بازدید داشته و گزارش‌های زیادی از بازدیدهای خود منتشر کرده است (آرشیو دانشگاه ملبورن، ۲۰۱۷الف).

علاوه بر آن، گریر به‌عنوان پژوهشگر مدافع کتابخانه‌ها به هر دو شکل رسمی و غیررسمی فعالیت و عضویت کمیته کتابخانه لندن و مرکز مطالعه و کتابخانه چاوتن را برعهده داشت. همچنین، گردآوری کمک‌های مردمی برای ترویج کار کتابخانه‌ها از طریق فروش کتاب‌هایش، و مشارکت با گروه خوانندگان کتابخانه بریتانیا را در کارنامه خود دارد و از جمله کسانی است که برای مجموعه‌های فیزیکی منحصر به فرد و نقش پژوهشی آن در کتابخانه‌ها توجه ویژه قائل است (آرشیو دانشگاه ملبورن، ۲۰۱۷ب).

4. Seed bank

5. Rachel Buchanan

1. Stump Cross Books

از سه نفر دعوت کرد که ضمن بازدید از ایران به ارائه سخنرانی در حوزه امور بانوان بپردازند. آرشیو جرمین گریر که توسط دانشگاه ملبورن سازمان‌دهی شده است شامل آلبومی از تصاویر این بازدید است.

آلبوم سفر به ایران شامل ۳۶ قطعه عکس‌های ژلاتین نقره‌ای سیاه و سفید (۵/۱۶) در ۲۱/۵ سانتی‌متر) است. عکس‌ها بر روی کارت‌های سیاه نصب و در میان کاغذ بافته شده قرار گرفته است. این آلبوم از چرم یا مقوا ساخته شده است. جلد رویی و پشت آلبوم با طرح‌های ظریفی از برگ‌های نقره‌ای و طلایی و چرم قرمز نقاشی شده و تصاویر مرکزی از بناهای تاریخی است که با گل‌دان ابریشمی قرمز محدود شده است. عکس‌های داخل آلبوم عنوان ندارند. آلبوم به تنهایی بسته‌بندی شده و هیچ‌نامه، یادداشت، یا پاکتی همراه آن نیست. اصل مدرک نازک به نظر می‌رسد. با این وجود آلبوم زیبا و مرموز است.

راشل، در ادامه سخنرانی خود به مقاله‌ای از مجله آرکیوریا^۱ - مجله انجمن آرشیوهای کانادایی - اشاره کرد که در آن شغل آرشیویست را به جای نگهبانی^۲ مراقبت‌کننده^۳ ذکر کرده است. چون این نقش آرشیویست را نسبت به پیشینه‌ها، پدیدآورندگان، موضوع‌ها، کاربران و جوامع متعهد می‌سازد. وی در حفظ و مراقبت از آلبوم سفر به ایران اشاره می‌کند که چگونه توجهش به این آلبوم جلب شده و چگونه این مجموعه آرشیوی با کمک آرشیویست‌ها شکل گرفته است. وی ادامه داد که فهرست‌نویسی پیشینه‌ها را در اوایل سال ۲۰۱۶ آغاز کرده است. او ادامه می‌دهد که در سال‌های نخست، نامه‌ایی از یادداشت‌های سال ۱۹۷۴ پیدا کرد که سربرگ آبی متمایز داشت. صورت زنی درون آفتاب آبی رنگ. چقدر شگفت‌انگیز بود که ایران سازمان زنان داشت. نامه توسط فردی امضا شده بود. در سری مکاتبات، نامه دیگری از ایران بدون سربرگ بود که از سوی عکاس ارسال شده بود. همچنین چندین نامه دیگری میان جرمین گریر، دبیر کل سازمان زنان ایران، و وزیر زنان و روابط خانوادگی وجود داشت.

دبیر کل سازمان زنان ایران از مدعوین خواسته بود تا موضوعاتی را برای سخنرانی تعیین کنند. هلوی سیپلا در مورد اشتغال زنان، بتی فریدن در مورد جایگاه زنان در جوامع صنعتی و درس‌هایی که زنان در کشورهای در حال توسعه می‌توانند بیاموزند مایل به سخنرانی بودند، اما جرمین گریر ایده‌ای متفاوت برای سخنرانی پیشنهاد کرده بود. او می‌خواست در مورد شاعران زن مسلمان صحبت کند اما به دلیل کمبود اطلاعات در این زمینه ناگزیر موضوع سخنرانی خود را تغییر داده و در مورد فعالیت

1. Archivaria
2. Care-takers
3. Care-givers

زنان در کشورهای مختلف سخنرانی کرده بود.

اما دنباله ماجرای آلبوم ایرانی از این قرار بود که، این آلبوم بسیار شکننده و ظریف‌تر از آن بود که در اتاق مطالعه مورد استفاده مستقیم مراجعان قرار گیرد و لازم بود که عکس‌های آن جدا شود تا بتوان از تخریب بیشتر آنها جلوگیری کرد. به همین دلیل، با یک محافظ شخصی به مخزن آرشیو دانشگاه ملبورن در برنسیو^۱ رفتیم تا از نزدیک نگاهی به آلبوم بیاندازیم. اولین مشکل مربوط به جلد پشت آلبوم بود. ۱۴ عکس دیگر سیاه و سفید از جرمن‌گیر وجود داشت. عجیب‌تر اینکه تعداد چهار قطعه دیگر عکس سیاه و سفید موجود بود که کسی آنها را در پشت آلبوم قرار داده بود. این عکس‌ها کاملاً متفاوت از عکس‌های داخل آلبوم بود و به عکس‌های شخصی جرمن‌گیر در سفر به ایران مربوط می‌شد. در کنار منبع^۲، نظم اصلی که مفهومی مهم در نظریه آرشیوی است باید رعایت می‌شد. ایده نظم این است که پدیدآورنده یا نماینده او آن رکورد را با چه ترتیبی وجود آورده است. نظام فایل‌بندی می‌تواند در مورد چگونگی کارکرد ذهن یک فرد سخن بگوید. برچسب‌هایی که ما به فایل‌ها می‌زنیم، جایی که آنها را در قفسه قرار می‌دهیم، و چگونگی چینش عکس‌ها در آلبوم هر کدام بالقوه دارای بار معنایی هستند. قطعات کاغذی که مربوط به آلبوم سفر ایران بودند در بایگانی وجود داشت اما این دو مجموعه عکس با همدیگر در پشت آلبوم به چه منظور بوده است؟ از آرشیویستی که آلبوم را اولین بار از منزل شخصی جرمن‌گیر بسته‌بندی کرده بود سوال کردم. به نظر می‌رسید که عکس‌ها از قبل در پشت آلبوم وجود داشته‌اند بدون اینکه کسی از آن مطلع شود.

این آلبوم عکس سابقه‌ای ۴۳ ساله داشت، در ایران ایجاد شده بود، سپس به جرمن‌گیر در لندن فرستاده شده، و در مخزن‌های مختلفی که به مکان زندگی جرمن ارتباط داشت بایگانی، و سرانجام در سال ۲۰۱۴ به استرالیا ارسال شده بود. بنابراین، جای تعجب نداشت که برخی صفحات آن آسیب دیده باشد. بعضی از آنها چروکیده بود و به نظر می‌رسید که آب روی آن ریخته، یا بسیاری از آنها محو یا کج شده بودند که نمی‌توانستیم آنها را مرمت و بازسازی کنیم. البته باید اضافه کرد که ترکیب بافت آلبوم جلوه‌ای هنری، عاشقانه و مبهم داشت که این خود می‌توانست دلیلی برای آسیب بیشتر آن باشد.

چه باید می‌کردیم؟ سه نفر مسئول این آلبوم شدند. مرمت‌کننده به آرامی عکس‌ها را درون مواد مرطوب‌کننده^۳ جدا و مرمت می‌کرد. اگر عکس‌ها مستقیماً برداشته می‌شدند آسیب بیشتری می‌دیدند به همین دلیل مرحله به مرحله پیش رفتیم. من

1. Brunswick
2. Provenance
3. Humidifier

فقط به دست‌های همکارم نگاه می‌کردم. آنها آلبوم را روی میز فلزی بزرگ در مرکز پردازش قرار دادند. حرکت آنها سریع و سبک بود. اما پس از بیش از یک ساعت به این نتیجه رسیدیم نباید کاری انجام داد جز اینکه شیء را دیجیتالی کرده و در سرجای خودش قرار دهیم. هر رکورد دیجیتالی شده باید ابر داده خاص خود را داشته باشد. به‌عنوان بخشی از پروژه دیجیتالی سازی، تصمیم گرفتیم که تلاش کنم تا اطلاعات بیشتری در مورد آلبوم و عکس‌های گم شده بیابم. واقعا مایل بودم بدانم عکاس آنها چه کسی است. آیا دارنده حق کپی رایت به ما اجازه می‌دهد تا نسخه‌های دیجیتالی آن را در فهرستگان کتابخانه منتشر کنیم تا پژوهشگران از هر جای دنیا بتوانند به آنها دسترسی داشته باشند؟

بدین منظور، دو نامه توجه مرا جلب کرد که هر کدام با اسم کوچک امضا شده بود و هیچ نشانی از نام فامیلی نبود. تنها سرنخ موجود نام خانوادگی بود که جرمن‌گیر در بالای نامه‌ها نوشته بود. شروع به جستجو در گوگل و شبکه‌های اجتماعی دیگر با انواع گوناگون نام‌ها کردم. تا بالاخره توانستم فردی را با مشخصات نزدیک به آن بیابم. زیر کامنت وی در صفحه اجتماعی توئیتر یادداشتی گذاشتم مبنی بر اینکه چه کسی هستم و چرا با او ارتباط گرفتم. بعد از ارتباط‌های مختلف متوجه شدیم که عکاس عمومی شخصی است که در توئیتر پیدا کردم. بعد از ۲۴ ساعت موفق شدم با پدیدآورنده نامه از طریق ایمیل مکاتبه کنم، و عکس‌های مربوطه را برای او ارسال کنم. وی گفت که این عکس‌ها توسط خودش گرفته شده است اما در مورد سه قطعه عکس تردید دارد و ممکن است توسط عکاس سازمان زنان ایران گرفته شده باشد. او افراد را در عکس‌ها شناسایی کرد. اکنون با اطلاعاتی که در مورد عکس‌ها داد در اختیارم قرار داده بود می‌توانستم عنوانی برای عکس‌ها بنویسم. عکس خودش را نشان داد. یک ارتباط از طریق رسانه‌های اجتماعی منجر شد که عکس‌ها پردازش شوند. کتابخانه‌ها، فناوری و آینده! آرشیو، فناوری، و آینده! این شعاری است که مراحل کار را در اینجا شرح می‌دهد. به این ترتیب، عکس‌های بیشتری را برایش می‌فرستادم و او علاوه بر مشخصات افراد، تکنیک گرفتن عکس‌ها را به من می‌داد. هر شیء در هر آرشیوی حداقل دو داستان دارد. اولی در مورد خود شیء است، و دیگری اینکه چگونه آن شیء در آنجا پیدا شده است. کتاب‌ها هم همین‌گونه هستند؛ داستان پدیدآورنده آنها، داستان انتشار آنها، مسیر از انبار تا قفسه کتابخانه، مسیرهای پنهان‌تری از قفسه کتابخانه به یک فروشگاه خارج از محل یا کتابفروشی، و خلاصه اینکه اشیا از طریق شبکه‌های پنهان ظرفیتی احاطه شده‌اند. اگر به این شبکه‌ها نگاه

کنیم به آسانی شکسته می‌شوند، با ما حرف می‌زنند، و به ما در مورد گذشته و آینده چیزهایی می‌آموزانند.

خلاصه اینکه، ایجاد ابر داده دقیق را می‌توان به‌عنوان فعالیتی برای ایجاد و بازگرداندن روابط میان اشیاء، مردم و مکان‌هایی که آنها را تصویر می‌کنند در نظر گرفت. نظم اصلی، دانش محیطی^۱، خود منبع، حفاظت و نگهداری، و قدرت رسانه‌های اجتماعی به آرشیوستان‌های دانشگاه ملبورن کمک کرده است تا بتوانند صدای این آلبوم بی‌نام و نشان را به دنیا عرضه کنند. تلاش آرشیویست‌های دانشگاه ملبورن مدرکی برای مراقبت و توجه آنها از آثار پدیدآمده، موضوعات، کاربران، و جامعه است. این توجه در این مورد خاص از طریق تلاش معنوی با استفاده از جستجو و تفحص برای استخراج اطلاعات دقیق در مورد آلبوم و تصاویر موجود در آن، دیجیتال‌سازی، در دسترس قرار دادن ابر داده از طریق وبسایت دانشگاه، و کمک به اشاعه و معرفی آن از طریق ارائه سخنرانی در همایش‌های مختلف و انتشار مقاله در مورد آن صورت گرفته است. دانشگاه ملبورن با مهم شمردن و تخصیص بودجه برای حفظ اندیشه و آثار کسی که دانشجوی و فارغ‌التحصیل برجسته دانشگاه بوده از یک‌سو، و تعهد کاری آرشیویست‌ها برای ایجاد ابر داده دقیق برای این آثار می‌تواند الگویی برای سایر دانشگاه‌ها و سازمان‌های فرهنگی در کشورهای دیگر از جمله ایران باشد.^۲

مآخذ

The University of Melbourne Archives (2017a). 2014.0054 PHOTOGRAPHS 1953-2011. Retrieved January 23, 2018, from <http://gallery.its.unimelb.edu.au/imu/imu.php?request=multimedia&irn=87691>

The University of Melbourne Archives (2017b). A library is a pleasure dome: Germaine Greer and Libraries. Retrieved January 23, 2018, from <http://blogs.unimelb.edu.au/archives/a-library-is-a-pleasure-dome-germaine-greer-and-libraries/>

The University of Melbourne Archives (2017c). About the university of Melbourne Archives. Retrieved January 23, 2018, from <http://unimelb.libguides.com/c.php?g=402834&p=2741186>

1. Ambient Knowledge
۲. اطلاعات بیشتر در مورد آرشیو
جرمین گریز از وبسایت زیر
قابل دسترس است:
<http://archives.unimelb.edu.au/home>